

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף ח

אמר רמי בר חמא זאת אומרת: מדברי המשנה ששנים האוחזים בטלית שניהם קנו אותה ויחלוקו, אנו לומדים שאדם שראה מציאה הוא יכול להגביה אותה בשביל שיזכה בה חברו. (החידוש שאנו לא אומרים שחבירו לא קנה כי המציאה היא הפקר וכולם רוצים לזכות בה והרי זה כמו 'תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים' שהבעל חוב לא קנה).

כי אם תעלה על דעת לומר שהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, מדוע שניים האוחזים בטלית קנו אותה? והרי כל אחד מחזיק רק בחצי מהטלית, ואילו החצי האחר נחשב כמונח על גבי קרקע, ואם כן הוא לא קנה אפילו את החצי שהוא מחזיק! אלא בהכרח שכל אחד מהם שמגביה את החלק שלו מתכוין גם להגביה אותו בשביל חבירו, ונמצא ששניהם הגביהו ביחד את כל הטלית ולכן הם מתחלקים בה חצי חצי.

דחיי: **אמר רבא:** אין ראייה. אלא באמת המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו (בגלל שהוא תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים). והסיבה שכל אחד מהאוחזים בטלית קנה את חלקו, בגלל שכל אחד מהם קונה את החלק שלו לעצמו, ומיגו (= מתוך) שהוא זוכה בחלק שלו לעצמו הוא זוכה בו גם בשביל חבירו. (אבל אם הוא היה מתכוין לזכות רק בשביל חבירו זה לא היה מועיל).

תדע: והראייה, שאילו אמר לשלוחו 'צא וגנוב לי בהמה', והלך השליח וגנב, המשלח פטור מלשלם כי 'אין שליח לדבר עבירה' (משום דדברי הרב [= הקב"ה] ודברי התלמיד, לדברי מי שומעים!?). ובכל אופן שותפים שגנבו ביחד, ואחד מהם הוציא את הבהמה מרשות הבעלים, הוא זוכה בה לעצמו ולחבירו, ולכן שניהם חייבים לשלם. ולכאורה מה ההבדל בין המקרים? אלא משום בשותפים אנו אומרים 'מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה'.

אמר רבא השתא דאמרת: לפי מה שאמרנו ש'מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה', אם כן 'חרש' (= חרש אילם המוגדר כשוטה) ו'פקח' (= אדם בר דעת) שמצאו

טלית והגביהו אותה ביחד, מכיון שהחרש קנה גם הפקח קנה ויחלוקו. ביאור הדבר, מכיון שהחרש הוא 'שוטה' הקנין שלו לא שווה כלום, אמנם מפני דרכי שלום תקנו חכמים שהוא זוכה לעצמו ואי אפשר לחטוף ממנו. ולכן מתוך שקנה החרש לעצמו את חלקו במציאה, קונה גם הפיקח את חלקו בה.

קושיא: בשלמא חרש קנה: החרש מובן מדוע הוא קנה, כי מי שהגביה את הטלית יחד איתו הוא הבר דעת ונמצא שיש כאן הגבהה גמורה של הטלית. אבל הפקח לא מובן מדוע הוא קנה, כי הרי החלק שהגביה השוטה אינו נחשב להגבהה משום שמפני דרכי שלום תקנו שיזכה במציאה רק לעצמו אבל אינו יכול לזכות עבור מישהו אחר. ואם כן נמצא שהפקח הגביה רק חצי מהטלית וחצי ממנה כמובן על גבי קרקע (כי הגבהת השוטה אינה כלום) ואין זה נחשב הגבהה, ומדוע הוא קנה?

אלא אימא חרש קנה פקח לא קנה: אלא כוונת רבא לומר שרק החרש קנה ולא הפקח. ומה שאמר רבא שלומדים זאת מ'מגו דזכי לנפשיה וכו', כוונתו לומר מיגו ששני חרשים שהגביהו מציאה שניהם קנו אותה, בגלל ששניהם נמצאים באותה דרגה של קנין מכח תקנת חכמים. ולכן גם כשפקח וחרש הגביהו את המציאה, החרש קונה אותה, אבל הפקח לא קונה.

קושיא: האי מאי: אפילו אם נאמר שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, כל זה דוקא כשהוא מגביה אותה בשביל חבירו. אבל כאן הרי הפקח מגביה את המציאה לעצמו ולא בשביל השוטה, ואם כן הרי אם לעצמו הוא לא קונה איך יתכן שהוא יקנה אותה לאחרים? ומשכך פשוט שאם הפקח לא קונה גם השוטה לא קונה.

אלא אימא מתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש: אלא כוונת רבא לומר שמיגו שהפקח לא קונה גם החרש לא קונה.

וכי תימא: ואם תשאל מה ההבדל בין זה לשני חרשים שהגביהו ששניהם קונים? התשובה: **התם תקינו להו רבנן:** שם חכמים תקנו ששניהם יקנו כדי שלא יבואו אחרים ויחטפו להם והם יבואו למריבה. אבל כאן לא תהיה מריבה, כי השוטה רואה שאפילו הפקח לא קונה, והוא יאמר לעצמו 'אם הוא לא קונה אני כן אקנה!'

אמר ליה רב אחא בריה דרב אדא לרב אשי: מהיכן דייק רמי בר חמא במשנתנו שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו? אם נאמר מהירשא - 'שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה' שיחלוקו (וכפי שביארנו למעלה). אך הרי

כל אחד מהם טוען 'כולה שלי ואני הגבהתי את כולה', ואם כן אף אחד מהם לא הגביה אותה בשביל חברו!

אלא מהא דקתני: אלא מהמשך דברי המשנה 'זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי'. כי לכאורה התוספת הזו מיותרת, משום שהיה מספיק לכתוב 'זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה'. אלא 'ממשנה יתירה' (מלשון המשנה המיותר) נלמד שהמגביה מציאה לחבירו קנה חברו! דהיינו כוונת המשנה לומר שאנו נוקטים ששניהם הגביהו את הטלית ביחד, וממילא כל אחד הגביה אותה גם בשבילו וגם בשביל חברו, וזכה לעצמו ולחבירו, ולכן יחלוקו.

(כלומר ברישא 'זה אומר אני מצאתיה וכו' אנו נוקטים שאולי אחד מהם משקר ובגלל שיש כאן ממון המוטל בספק חולקין. ובסיפא 'זה אומר כולה שלי וכו' אנו נוקטים שאפילו אם שניהם הגביהו אותה ביחד יחלוקו, כי כל אחד הגביה אותה עבורו ועבור חברו).

דחיה: והא אוקימנא: הרי הגמרא לעיל ביארה שהכפילות הזו (זה אומר כולה שלי וכו') מלמדת על מקח וממכר (= שניים מחזיקים בחפץ וכל אחד טוען 'אני קניתי אותו מהמוכר' שישבעו ויחלוקו). ואם כן היא לא מיותרת כדי ללמד על המגביה מציאה לחבירו וכו'.

אלא מסיפא 'זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי': הראשון מקבל שלושה רבעים והשני מקבל רבע. הדין הזה מיותר כי אנו כבר מבינים לבד שעל מה שהם מתווכחים הם מתחלקים ביניהם. אלא המשנה כתבה זאת ללמד שהמגביה מציאה לחבירו קנה חברו.

(כלומר אנו נוקטים שאת החצי השני של הטלית הם הגביהו ביחד וכל אחד הגביה עבורו ועבור חברו ולכן הם חולקים את החצי ביניהם).

דחיה: וממאי דבמציאה: מניין לנו שהמשנה מדברת כאן על מציאה ולא על קנייה? יתכן שהמשנה מדברת על קנייה. ואף שכבר כתבה המשנה ברישא את הדין של שניים שרבים על טלית במקח וממכר (מיתור הלשון 'זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי' כאמור), היא כתבה גם את המקרה של 'זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי' לחדש שגם במקרה כזה על שניהם להישבע.

וזאת, כי היה מקום לומר שהטוען 'חציה שלי' נחשב כמו 'משיב אבידה' לטוען 'כולה שלי', משום שהוא היה יכול לטעון 'כולה שלי' ואז חברו היה מקבל רק חצי,

ועכשיו שהוא טוען 'חציה שלי' הוא מקבל שלושה רבעים. ואם כן יש לו 'מיגו' = מתוך שיכל לטעון כולה שלי והוא טוען רק חציה שלי נאמין לדבריו ונפטור אותו משבועה. קמ"ל שאנו חוששים שהוא נוהג בערמה בכוונה לטעון רק 'חציה שלי' כדי להיחשב 'משיב אבידה' ולהיפטר משבועה. ולכן אנו מחייבים אותו בשבועה.

אלא מהא היו שנים רוכבין על גבי בהמה: זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי ישבעו ויחלוקו. מדוע כתבה כן המשנה, והרי אנו לומדים זאת כבר מהרישא? אלא ללמד שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו.

דחייה: ודלמא הא קמשמע לן דרוכב נמי קני: המשנה כתבה את הדין הזה ללמד שרוכב על בהמה קונה אותה אפילו אם הבהמה לא זזה, אלא בעצם הרכיבה עליה.

אלא מסיפא בזמן שהן מודין וכו': מדוע צריכה המשנה לכתוב שאם יש להן עדים או ששניהם מודים שהטלית של שניהם, הם חולקים בלי שבועה? הרי אם מדובר במקח וממכר והם טוענים שהם קנו אותה ביחד, אין בזה שום חידוש.

אלא מדובר במציאה, והחידוש שמכיון שהם מודים שהם הגביהו אותה ביחד שניהם קנו אותה, ואף שלכאורה כל אחד הגביה רק חצי מהטלית ואי אפשר לקנות בהגבהת חצי? התשובה היא שכל אחד הגביה בשבילו ובשביל חבירו 'המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו'.

ורבא אמר לך: רבא שדחה למעלה את דברי רמי בר חמא, ואמר שאין ראייה מהמשנה שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, טוען - מהמשנה שלנו יש ראייה רק במקרה שהמגביה זוכה במציאה לעצמו, שאז 'מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה'. (דהיינו הם הגביהו את המציאה ביחד וכל אחד התכוין לזכות בחצי שהוא מגביה גם לעצמו וגם לחבירו, ואז שניהם זוכים במציאה ויחלוקו), אבל המגביה מציאה בשביל חבירו והוא עצמו לא מתכוין לקנות אותה, לא קנה חבירו.

*

למדנו במשנה: היו שנים רוכבין על בהמה או שהיה אחד רוכב עליה ואחד מנהיג אותה, וכל אחד טוען 'כולה שלי', נשבעים וחולקים.

אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה: שמעתי משמואל שני דינים בקנין בהמה, אחד על 'רוכב' על בהמה בלי שהיא תזוז מחמתו, ואחד על 'מנהיג' בהמה על ידי הכאה

במקל או קריאה בפיו. על אחד הוא אמר שהוא קנה, ועל השני הוא אמר שלא קנה. ואני (רב יהודה) לא יודע על מה הוא אמר מה.

היכי דמי: מבררת הגמרא על מה מדובר. אם מדובר ברוכב לבדו על בהמה הפקר, ובא אדם אחר וחטף לו את הבהמה על ידי משיכה כדי לקנות אותה במקומו, או במנהיג לבדו ובא אדם אחר וחטף לו אותה במשיכה. ועל כך אמר שמואל שבאחד המקרים קנה. לא יתכן שרב יהודה הסתפק בזה! כי אין חולק ש'מנהיג' לבדו קונה משום 'שמיכה' קונה בבהמה (ו'המנהיג' נחשב כמו 'מושך' שהבהמה הולכת מחמתו).

ואם כן היה על רב יהודה לפשוט ששמואל אמר במנהיג קנה, וברוכב לא קנה. (כאמור 'רוכב' הכוונה יושב על הבהמה והיא לא זזה. ולכן שמואל אמר שלא קנה כי הוא סובר שצריך דוקא משיכה שעל ידה הבהמה עוקרת יד ורגל).

אלא רוכב במקום מנהיג איבעיא ליה: אלא שמואל דיבר על מקרה אחד. שניים באים עם הבהמה אחד רוכב עליה ואחד מנהיג אותה וכל אחד מהם טוען 'כולה שלי', ואמר שמואל אחד מהם קנה אותה והשני לא קנה. ועל כך הסתפק רב יהודה מי עדיף האם הרוכב כי הוא תופס בבהמה, או המנהיג כי הולכת מחמתו?

אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה: רב יהודה עצמו אמר לי 'נפשוט אנחנו את הספק ממשנה בכלאיים'.

המנהיג שור וחמור יחדיו, או היושב בקרון שמושכים אותו שור וחמור יחדיו, לדעת חכמים הוא לוקה ארבעים על לאו של כלאיים. לדעת רבי מאיר המנהיג לוקה אבל היושב בקרון פטור. (טעם המחלוקת. חכמים סוברים שלפעמים הבהמה מרגישה שהעגלה טעונה והיא מתחילה ללכת, ונמצא שהיא הולכת מחמת היושב בקרון. אבל רבי מאיר סובר שזה נחשב שהבהמה הולכת מעצמה והיושב לא עושה כלום. רשב"א ורמב"ן).

שמואל הפך את הדעות. דהיינו, רבי מאיר הוא זה שסובר שהיושב בקרון לוקה וחכמים סוברים שהוא פטור. מכך ששמואל הפך את השיטות אנו לומדים ששמואל סובר שהיושב בקרון לא עושה כלום, ולכן הוא הפך את השיטות כדי שחכמים יאמרו זאת וההלכה תהיה כמותם.

ואם כן אם לדעת שמואל רוכב לבדו לא עושה כלום (כי רוכב דומה ליושב בקרון), כל שכן שרוכב ביחד עם מנהיג שהרוכב אינו נחשב, והמנהיג קונה את הבהמה ולא הרוכב.

אמר ליה אביי לרב יוסף: הרי פעמים רבות אמרת לנו את הדברים הללו, ולא אמרת אותם בשם רב יהודה אלא בשמך.

אמר לו רב יוסף האמת שהוא אמר לי זאת, ואני זוכר גם ששאלתי אותו - איך אדוני פושט רוכב מיושב? הרי היושב בקרון אינו תופס במוסירה (באפסר), ואילו הרוכב על הבהמה תופס באפסר ומשכך אולי הוא כן קונה את הבהמה. ורב יהודה ענה לי - רב ושמואל סוברים שהמוצא בהמה ומחזיק במוסירה אינו קונה אותה עד שתעקור הבהמה יד ורגל. ואם כן הרוכב על בהמה עומדת, אין זה מועיל שהוא מחזיק במוסירה כדי שיקנה אותה (כי היא לא זזה מחמתו).

איכא דאמרי א"ל אביי לרב יוסף: אביי הוא זה ששאל את רב יוסף - איך אדוני פושט רוכב מיושב שהוא לא מחזיק במוסירה? ורב יוסף ענה לו שחכם בשם 'אידי' שנה ברייתא שהתופס במוסירה אינו קונה במציאה.

אתמר נמי אמר רבי חלבו אמר רב הונא: המוסר לחבירו בהמה לקנותה, כשהקונה תופס ב'מוסירה' הוא קונה אותה. אבל המוצא מציאה ומחזיק במוסירה אינו קונה אותה, וכן גר שמת ללא יורשים שנכסיו הפקר המחזיק במוסירה של בהמתו לא קנה.

מאי לשון מוסירה: מהו לשון 'מוסירה'? התשובה 'כאדם המוסר דבר לחבירו'. והגמרא מבארת. כשאדם מוסר את הבהמה לחבירו שיקנה אותה על ידי שנותן לו להחזיק ב'מוסירה', חבירו קונה אותה בגלל שהמוכר מסר את הבהמה לידי הקונה וזהו ה'קנין'. אבל במציאה ובנכסי הגר אין מי שימסור למוצא את הבהמה, ולכן אי אפשר לקנות בהחזקה ב'מוסירה' אלא רק על ידי קנין 'משיכה' שתעקור הבהמה יד ורגל מחמתו.

קושיא על רב יהודה: מיתיבי היו שנים רוכבין: למדנו במשנתנו אם היה אחד רוכב ואחד מנהיג שניהם נשבעים ויחלוקו. נבדוק כמו מי הולכת משנתנו? אם נאמר כרבי מאיר בכלאיים הסובר שיושב בקרון סופג את הארבעים (כפי גירסת שמואל שהפך את השיטות), אם כן לשיטתו יושב בקרון קונה, ואם כן מדוע צריכה המשנה שלנו לומר שרוכב קונה והרי אם יושב בקרון קונה כל שכן שרוכב קונה! אלא משנתנו היא כדעת חכמים בכלאיים שהיושב לא סופג את הארבעים, ואם כן לגבי קנין היושב בקרון לא קונה, ובכל אופן מחדשת משנתנו שהרוכב כן קונה. ונמצא שרוכב עדיף מיושב בקרון. ואם כן קשה על רב יהודה איך הוא פושט רוכב ממנהיג?

תירוץ: **הכא במאי עסקינן**: משנתנו מדברת ב'רוכב' הכועט בכהמה ברגליו והוא בעצם מנהיג אותה ולכן הוא קונה אותה, אבל רוכב בלבד לא קונה.

קושיא: **אי הכי היינו מנהיג**: אם כן זהו בדיוק 'מנהיג' ומדוע אומרת המשנה ש'אחד רוכב ואחד מנהיג', היה עליה לומר שהיו שניהם מנהיגים אותה? תירוץ: **תרי גווני מנהיג**: המשנה מדברת על שני סוגי 'מנהיג' אחד ברכיבה ואחד במקל, והיא באה לחדש ששניהם שוים בקנין. כי היה מקום לומר שהמנהיג ברכיבה עדיף על המנהיג במקל משום שהוא גם תופס בה וגם מנהיג אותה, קמ"ל שהם שוים ויחלוקו.

(ולכן לא יכלה המשנה לכתוב רק שאם היו שניים מנהיגים אותה יחלוקו, כי אז היינו חושבים ששניהם מנהיגים אותה במקל, ולא היינו יודעים שגם אם אחד מהם מנהיג אותה ברכיבה הוא לא עדיף על המנהיג במקל).